

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.
3. Юридический энциклопедический словарь / Гл. ред. А. Я. Сухарев. – М. : Сов. энциклопедия, 1984. – 415 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. // Голос України. – 2012. – № 90–91.
5. Тертишник В. М. Кримінальний процес. Загальна частина: підручник. Академічне видання. – Київ: Алерта, 2014. – 440 с.
6. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків: Право, 2013. – 824 с.
7. Нор В. Інститут відшкодування (компенсації) шкоди у кримінальному провадженні за чинним КПК України: здобутки і резерви для вдосконалення / Нор В. // Право України. – 2013. – № 11. – С. 32–41.

*Моргун Н. С.,
викладач кафедри
досудового розслідування
Національної академії
внутрішніх справ*

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПРО КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ

Відповідно до ч. 1 ст. 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. У ч. 6 цієї ж статті Основного Закону держави визначено, що виключно за рішенням суду може бути

застосовано конфіскацію майна у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Конфіскацію майна встановлюють за тяжкі й особливо тяжкі корисливі злочини, зокрема корупційні, її може бути призначено судом лише у випадках, спеціально передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу України (статті 50-51). Оскільки накладення арешту на майно та його подальша конфіскація спрямовані на позбавлення або обмеження права власності, на відшкодування завданих корупційними злочинами істотних збитків державі у цілому та її окремим громадянам, важливо її здійснювати у такий спосіб та у такому обсязі, щоб не порушувати прав та законних інтересів інших осіб. Зокрема, відповідно до ст. 170 КПК України, арештованим може бути майно, яким володіє, користується чи розпоряджається:

- підозрюваний, обвинувачений, засуджений;
- юридична особа, до якої може бути застосовано заходи кримінально-правового характеру;
- треті особи.

У частині 4 статті 170 КПК України визначено, що треті особи – це особи, які набули майно безоплатно або за вищу або нижчу ринкової вартості і знали чи повинні були знати, що таке майно підлягає спеціальній конфіскації. Ці відомості щодо третьої особи повинні бути встановлені на досудовому розслідуванні та у судовому порядку на підставі достатності доказів. Доведення вказаних обставин сукупністю зібраних доказів ще до того, як буде прийняте рішення щодо складання клопотання про арешт майна та спрямування його за згодою прокурора до слідчого судді для розгляду по суті, накладає на слідчого додатковий обов'язок під час досудового розслідування корупційних злочинів.

Згідно з ч. 1 ст. 16 КПК України, особа може бути позбавлена або обмежена у праві власності. Позбавлення права власності передбачає таке правове положення, коли власника примусово позбавляють у сукупності

усіх правомочностей щодо володіння, користування та розпорядження майном [1, с. 50].

Позбавлення майна – це такий юридичний або фактичний стан, коли власник не має можливості розпорядитися майном. Термін «позбавлений» означає примусовий характер припинення права приватної власності та передбачає наявність спору, що неодмінно вимагає судового контролю [2, с. 41].

Натомість обмеження права власності передбачає можливість власника здійснювати обмежене суб'єктивне право лише настільки, наскільки це можливо в умовах обмеження. Отже, обмеження права власності є стримувальними факторами, які перешкоджають власнику реалізувати власний приватний інтерес усупереч інтересам публічним. Ці обмеження вводять лише на підставі закону й не вилучають правомочностей зі складу суб'єктивного права власності, а лише блокують, цілком або частково, можливість їх здійснення [3, с. 14].

У кримінальних провадженнях про корупційні злочини, де завдаються значні майнові збитки, особливо актуальним є правомірність обмеження прав і свобод людини та громадянина. Правомірність – це обмеження, що встановлене законом та має як постійний, так і тимчасовий характер, відповідає принципам справедливості, пропорційності, законності, зумовлене об'єктивними причинами, метою його є встановлення балансу інтересів індивідуумів і суспільства загалом [4, с. 7].

Загальними ознаками обмеження права власності є наступні категорії:

а) це деяке утискання повноти права власності;

б) обов'язково формально визначене, тобто закріплено в нормативно-правових актах, причому виключно рівня закону й Основного Закону;

в) устанавлюється з огляду на публічні інтереси, а саме з метою правової охорони прав і законних інтересів інших осіб [5, с. 107].

Тож обмеження права власності слід розуміти як об'єктивно наявні обставини тимчасового характеру, що, позбавляючи власника можливості

здійснювати певні повноваження, звужують його свободу щодо здійснення дій з належним йому майном. Такі обмеження під час розслідування корупційних злочинів потрібні насамперед для досягнення завдань кримінального провадження, визначених у ч. 1 ст. 2 КПК України – захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / [Бандурка О. М., Блажівський Є. М., Бурдоль Є. П. та ін.]; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012 – Т. 1. – 2012. – 768 с.

2. По делу о проверке конституционности отдельных положений статей 74 и 77 Федерального закона «Об акционерных обществах», регулирующих порядок консолидации размещенных акций акционерного общества и выкупа дробных акций, в связи с жалобами граждан, компании «Кадет Истеблишмент» и запросом Октябрьского районного суда города Пензы : Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 24 февр. 2004 г. № 3-П // Вестник Конституционного Суда Российской Федерации. – 2004. – № 2.

3. Куликова И. П. Право собственности: Вопросы соотношения неприкосновенности и ограничений : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / И. П. Куликова. – Рязань, 2003. – 22 с.

4. Малиновская В. М. Правомерное ограничение конституционных прав и свобод человека и гражданина в Российской Федерации : автореф. дис. на

соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02
«Конституционное право; муниципальное право» / В. М. Малиновская. –
М., 2007. – 24 с.

5. Соловйов О. М. Обмеження права власності: деякі аспекти проблеми
/ О. М. Соловйов // Актуальні проблеми цивільного права : матеріали
круглого столу, присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова,
м. Харків, 23 груд. 2010 р. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава
Мудрого. – Х. : Право, 2011. – С. 107–109.

*Музика Л. А.,
доцент кафедри галузевих
правових наук НаУКМА,
кандидат юридичних наук,
доцент*

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В КРИМУ І НА СХОДІ УКРАЇНИ

Агресія є одним з найбільш небезпечних міжнародних злочинів. Досі важко усвідомити, що у ХХІ ст. для нас, українців, питання війни і миру стане не просто актуальним, а й особистим. Силові дії Російської Федерації (РФ), вчинені її збройними силами у лютому-березні 2014 р. на території Криму, і з весни 2014 р. – на території Донецької та Луганської областей, підпадають під ознаки агресії.

У відповідь на політичну ситуацію, що склалася в Україні, вже прийнята низка законодавчих актів. На жаль, їх непросто відстежити у вимірі вітчизняної законодавчої практики. Так, у Кабінеті Міністрів України триває робота над Планом відновлення України на 2015-2017 рр., яким передбачена необхідність розробки 150–200 законопроектів (його презентація мала бути в кінці листопада 2014 р.). Однак вже у грудні 2014 р. у Верховній Раді України було зареєстровано понад 500 нових законопроектів.